

Misli i razmatranja

»Ne trčite stranputicama života svojega«

Ivan Golub

Nedjeljno sunce okvirima i staklima prozora crta pomične svijetle četvorine na podu, a kroza zavjese baca na tlo kotrljajuće krugove. A ja, s časoslovom u ruci, po njima kročim. Čitam »Početak Knjige mudrosti«. Misli mi odlaze u Moskvu. U sedamnaesto stoljeće. K Jurju Križaniću. On caru Fedoru Aleksejeviču, svome oslobođitelju iz sibirskog uzništva, za krunidbu prevodi upravo prva poglavlja Knjige mudrosti. Kud su mi otišle misli, dok su usne marno prebirale tekst brevijara. Kako to već kod molitve, koju se čita ili kazuje, biva. Misao drumom, a usta šumom. Dok ih, ne zadugo, ne vratim da idu skupa. No nisu išle riječi i misli zadugo zajedno.

Naišao sam, naime, na rečenicu zapravo dvije, koje su mi misli odvele opet s puta. Čitam:

»Ne trčite za smrću stranputicama života svojega i ne navlačite na se propast djelima ruku svojih. Jer Bog nije stvorio smrt, niti se raduje propasti živih«.

Misli mi, velim, u povodu čitanja otišle s čitanja. Zorno se sjećanjem nalazim u hotelu »Interkontinental«. (Nedavno pročitah o preimenovanju u hotel »Opera« i potom »Westin«.) U kristalnoj dvorani održava se znanstveni skup psihijataru Podunavlja (»18th Danube Symposion od Psychiatry, June 4-6, 1998. Zagreb, Croatia«). Ja sam bio zatražen da kao teolog govorim o čovjeku u Bibliji. Govorio sam o temi: »Slika Božja ključ čovjeka«. Prije i nakon toga slušao sam izlaganja, koja dijelom nisam mnogo razumio. No uljudno je da predavač ne odčita svoje, skupi papire i ode. Baš ga briga što drugi u svojim izlaganjima govore. U slušanju predavanja, sličnu današnjoj molitvi časoslova, misli su mi odlazile s riječi koje sam slušao, ali prenula me predavačeva rečenica: »I dvije trećine zala koja stižu čovjeka skrivi si čovjek sâm, a trećina do-

lazi od Boga, odnosno sudbine«. Nisam dalje pratio predavača, nego sam provjeravao u svojem omeđenom životnom iskustvu, koje uostalom i nije tako kratko, stoji li taj iskaz. Prebrajajući sjećanjem svoje nevolje pod vidom kojoj sam nevolji ja uzrok, a kojoj »viša sila«, utvrdio sam da bi ovaj predavač mogao biti u pravu. Najveći dio nevolja čovjek prouzroči sâm sebi.

Eto, toga sam se sjetio čitajući u časoslovu »Početak Knjige Mudrosti«. »Ne trčite...«. Stalno trčimo, vratolomno trčimo, iz trenutka u trenutak, s mjesta na mjesto. Za čim to trčimo? »Ne trčite za smrću.« Je li moguće da Knjiga koja se naziva Knjigom mudrosti veli da trčimo za smrću? Pa od smrti bježimo, kad listamo pohlepno stranice o zdravlju u časopisima i novinama, kad zobljemo tablete propisane i nepropisane, kad slušamo priče o dugovječnosti, kad... kad... Da ne osporim mudrost knjizi koja se zove Knjigom mudrosti, čitam dalje objašnjenje čime to čovjek trči za smrću: »Ne trčite za smrću stanputicama života svojega«. Život je put. To vele učene glave, to čak tumače sanjarice. No s puta se može zaći. I to je stranputica. Što je ovdje put? Jer je riječ o životu, put je sve što promiče život, svoj i tuđi. Život je podložan zakonitosti spojenih posuda. Zatirući tuđi život, ne možemo promicati vlastiti život. A podupirući, pomažući život bližnjega unapređujemo svoj život.

Ali rečenica se Knjige mudrosti nastavlja: »I ne navlačite na se propast djelima ruku svojih«. Veli se »sâm svoj majstor«, a ovdje kao da se kaže »sâm svoj upropastitelj«, »sâm svoj grobar«.

Djelima svojih ruku navlačimo na se propast trčeći stranputicama života svojega:

kad vlastitim zubima natučemo prekomjerne kilograme pa se gnjevimo na zglobove koji ih ne će nositi, na šećer koji se iz njih izrodio, na srce koje, namješteno, baždareno na manji obujam rada crpke, ne ovladava uza sav napor poslom na osaljenu tijelu;

kad palimo cigaretu na cigaretu, i ljutimo se na dosadni kašalj, na stisnute krvne žile, na rakom nagrizen jednjak;

kad noć pretvaramo u dan i ne damo mozgu da se snom odmori, a mozak se samo snom odmara, pa se čudimo što nam popušta sabranost, što smo razdražljivi, napeti kao struna;

kad se tjeskobimo za zdravlje, zaboravljajući kako ne živimo da čuvamo zdravlje, ali čuvamo zdravlje da živimo;

- kad zaboravljamo da zaboravljamo, pa i najjasnije spoznaje i najbolje odluke padnu u zaborav;
- kad se hranimo slavom, zaboravljajući da je slava slama, pa se čudimo grčevima i nezasitnosti slave, smećući s uma da vlastita slava nije cilj, nego možebitni »nusproizvod« koji može i izostati; zaboravljajući Isusovu riječ »Ta kako biste vjerovali kad tražite slavu jedni od drugih, a slave od Boga jedinoga ne tražite« (Iv 5, 44);
- kad hlepimo za priznanjem, položajem, čašću i vlašću na štetu razvijanja i razrastanja bogomdane nam sposobnosti i nadarenosti;
- kad smo sluge udobnosti i robovi nerada;
- kad nasladu stavljamo na prvo mjesto;
- kad ubijamo dijete u sebi i ne umijemo biti kao dijete, zaboravljajući da je pisano: »Ako ne budete kao djeca...«;
- kad smo igru ostavili i zaboravili je negdje u djetinjstvu; kad nismo svjesni da je cjelovit čovjek čovjek radnik – *homo faber* i čovjek igrač – *homo ludens*, da je u radu spas, ali da je i u igri spas;
- kad padamo u bijes što drugi nisu takvi kakvima bismo ih mi htjeli imati, što ne plešu kako mi sviramo, što ne čine odmah što mi poželimo, što se usude misliti i suditi drukčije od nas, što nam pokažu mali prst ili dugi nos, pa se čudimo što se grizemo i grizemo druge oko sebe;
- kad smo čangrizavi suci, zaboravljajući da je jedan samo Sudac;
- kad ne znamo zadržati jezik za zubnom ogradom pa se čudimo što nam saspu zube u grlo;
- kad se kitimo tuđim perjem, pa se snebivamo kako nam počupaše tuđe, ali i naše perje;
- kad gasimo sposobnost za sveto i molitvi zatvaramo vrata, zaboravljajući da su smisao za sveto i molitva sposobnost koju ne valja zanemariti, jer se time prikraćujemo od punine života kao što se prikraćujemo kad zanemarimo razviti bilo koju svoju sposobnost i nadarenost;
- kad sve mjerimo sobom i svojim probitkom;
- kad ljude svrstavamo samo u dvije skupine, u one od kojih imamo korist, nama naklone, i one koji to nisu;
- kad zaboravljamo izreku da onaj koji gađa ptice ostaje bez jata i onaj koji vrijeđa, ujeđa prijatelje, ostaje bez prijatelja;
- kad ljupkošću, umiljatošću (tuđicom rečeno: šarmom) opčaravamo ljude dotle dok ne treba riječi potvrditi djelom;

- kad kao da ne razlikujemo dobro od zla kao što daltonist ne razlikuje boje i bez etičkog osjetila kročimo bešćutno i bezdušno životom čudeći se ljudima koji se čude nama;
- kad se zaljubimo u osobu koja nema etičkog čula;
- kad srljamo u crveno svjetlo na putu, bilo doslovce na cesti, bilo u prenesenu smislu na životnoj cesti, ne uzimajući u obzir umor koji je crveni znak pred kojim treba stati;
- kad smo nestrpljivi – i ne možemo otrpjeti baš ništa, podnijeti nepravdu, prihvatiti poraz, a zaboravljamo da je strpljivost najbolja strategija i čudimo se kako iznuđivanjem (forsiranjem), nestrpljenjem gubimo ono što bismo čekanjem dobili;
- kad se opijamo pićem ili radom pa se pitamo kako to da teturamo stazom života ili nam doslovce, da posudim riječi Jurja Križanića, »ulice bivaju tijesne«, te se snebivamo kako smo postali ovisnicima;
- kad od vremenske stiske – *angine temporis* stvaramo (dobivamo) stisku prsa, srca – *anginu pectoris*, pa se srdimo na srce;
- kad se nepraštanjem trujemo otrovom mržnje;
- kad u tuđem dobru vidimo zlo za sebe, pa se izjedamo od jala, zaboravljajući da zavist ne daje zavidniku baš ništa, a oduzima mu radost;
- kad radniku uskraćujemo plaću i bogatimo se bez rada i nasljedstva, pa ne znamo što nam je oduzelo san;
- kad, pođe li nam što po zlu, tražimo i »nalazimo« krivce posvuda i u svima samo ne kod sebe, i gnjevimo se usudi li se tko uprijeti prst u nas;
- kad se hvastamo prividnim uspjesima, pa nam ostane samo privid;
- kad turimo drugome rog pod svijeću pa ostanemo i bez roga i bez svijeće;
- kad nižemo laž na laž tako da i sami vjerujemo u nju i čudimo se kako nam drugi više ne vjeruju;
- kad se na sve i na svakoga ljutimo, čim nije po našu;
- kad pletemo spletke pa se zapletemo u kućine;
- kad su naši razgovori listom ogovori;
- kad ne znamo za zahvalnost, rijetku krepost;
- kad dobročinstva drugih nama smatramo samo po sebi razumljivima, nužnima i dužnima, a sami ne činimo nikomu uslugu;
- kad riječi »hvala« i »oprosti« ne prelaze preko naših usana ili jedva prelaze;

- kad živimo dvostrukim životom;
- kad prijatelje pretvaramo u sluge, zaboravljajući Pismo koje veli:
»Ne zovem vas slugama nego prijateljima«;
- kad nam trebaju svi i sve služiti, a mi nikomu, zaboravljajući riječi Isusove: »Nisam došao da mi se služi, nego da služim«;
- kad se gubimo u mnoštvu ili kad mrzimo mnoštvo (»*Odi profanum vulgus et arceo*«);
- kad se upustimo u opasne veze ne vidjevši da su bez veze, zaboravljajući izreku s otoka Suska: »Ki se zla uparti da mu ga je do smarti«;
- kad se uvaljujemo u nezdravu navezanost mjesto da njeujemo zdravu povezanost, pa se čudimo kako smo to izgubili slobodu;
- kad drugoga i Drugoga činimo postoljem vlastita uspona, pa utvrđujemo da smo izgubili vjeru i u ljude i u Boga;
- kad osobe pretvaramo u predmete pa gledamo kako nas drugi svode na stvar;
- kad blistamo kao biser, a hladni smo kao led, pa ne razumijemo da se ljudi otrježnjuju i bježe od nas;
- kad je sve tuđe naše, a naše ničije, pa ne shvaćamo što svaki čvrsto čuva svoje;
- kad nikom ne zaplješčemo, pa se čudimo kad ljudi odustaju pljeskati nama;
- kad o svakomu najprije pomislimo loše i čudimo se kako drugi u nama najprije ne vide dobro;
- kad ozbiljnu opomenu, dobrohotni prigovor, smatramo neprijateljskim napadom, koji nas baca u bijes, zaboravljajući evanđeosku obvezu bratske opomene, pa gledamo kako nas prijatelji ostavljaju jedan za drugim i kako nam prilaze ulizice jedan do drugoga;
- kad smo uvjereni da je dobro sve što mi činimo, a što drugi čine to ne valja, pa se pitamo što nam je život tako bezbojan, crno-bijel;
- kad ne znamo reći »ne« pa činimo što ne želimo, i radi toga se u sebi grizemo, pogotovo ako lažno pokazujemo da što činimo rado činimo;
- kad ne radimo ono čemu se radujemo nego na što nas sile, prisiljavaju, zaboravljajući da se srce ničemu ne opire sve do zakazivanja kao nasilnosti, jer njegovo je voljeti, s voljom raditi pa i teret voljenjem oteretiti;

- kad se stalno mjerimo s drugima, zaboravljajući bl. Ivana XXIII. koji reče za Pija XII.: »Ja se nikad ne mjerim sa svojim pret-hodnikom«;
- kad se hvatamo posla i mjesta kojemu nismo dorasli, pa štetimo sebi i ne samo sebi;
- kad nemamo petlje ostaviti put za koji smo jasno spoznali da nije naš, pa mučimo sebe i druge;
- kad nemamo mudrosti sići s podivljalog konja na pitomog magar-
ca;
- kad nam mora biti što zaželimo, i to smjesta kad zaželimo, zabo-
ravljajući da je djetinjastost (infantilnost) upravo u tome što di-
jete traži da mora biti što želi i da mu to mora biti smjesta, pa
se čudimo što nas ne smatraju odraslim; pa možda dolazimo u
iskušenje da odbacimo život prvom prigodom kad ne može biti
što hoćemo, i to odmah;
- kad je vlastiti interes vrhovno mjerilo svega našega postupanja i
djelovanja, interes, koji krijemo vješto kao zmija noge, pa se
osjećamo zatečenima kad to ljudi ipak otkriju;
- kad na dar ne uzvraćamo uzdarjem, pa utvrđujemo da su nas dru-
gi prestali darivati;
- kad odvrćamo pogled od potrebitoga pomoći i ustežemo ruku si-
romahu pod ovom ili onom izlikom;
- kad se pitamo u kakvu smo sredinu upali, kakav nas »ološ« okru-
žuje smatrajući sebe nadmoćnima, izabranima, uzornima, ko-
jih sredina nije dostojna;
- kad tražimo samo društvo »izabrano – elitu«, a ne silazimo dobro-
hotno i dobrotvorno k zguanima na rubove društva i na mar-
gine života;
- kad odbijamo učiniti uslugu i niz postupaka, plemenitih i dobro-
tvornih, s izrečenim ili neizrečenim obrazloženjem: »To mi je
ispod časti«;
- kad ne dajemo svakomu što ga ide »*unicuique suum*«;
- kad posuđujemo od drugih konfekcijske sudove mjesto da stvara-
mo, krojimo vlastite;
- kad tražimo savjeta kod drugih namjesto u svojoj savjesti;
- kad kod svakoga tražimo savjeta samo ne kod sebe, zaboravljajući
stav da treba najprije sam stvoriti odgovor, donijeti odluku, a
onda istom pitati druge za savjet radi provjere;
- kad u svemu ili gotovo u svemu prekoračujemo mjeru, osjećajući
mjeru kao omeđenje samovolje;

- kad živimo u žurbi i od žurbe, zaboravljajući riječi bl. Ivana XXIII.:
»Raditi bez žurbe početak je raja«;
- kad radimo pod pritiskom, prenapregnuto, prenapeto, nasilno,
prekovoljno i tako izazivamo srce da se pobuni, podivlja;
- kad guramo glavu u pijesak kao noj;
- kad ne vidimo dalje od nosa;
- kad teška srca priznajemo, ako uopće priznajemo, nečiju u nečemu prednost, i pitamo se kako drugi ne vide naš uspjeh;
- kad obmanjujemo ljude vješt看im ponašanjem, pa se zatečemo kako nas ostavljaju razotkrivši da je sve bila gluma;
- kad se zakučastom rečenicom, nedokučivom riječi izdižemo nad »puko« mnoštvo zaboravljajući veličinu jednostavnosti i Picasovu riječ: »Trebalo je vremena dok sam slikajući došao do toga da slikam kao dijete«;
- kad smo samo čast, položaj, dužnosnik pa se pitamo zašto pod svim time ljudi žele vidjeti i čovjeka;
- kad glumimo, život glumimo, uživamo kako »glupa« okolina ne prepoznaje glumu, a onda se iznenada nađemo prozreni, srušeni kao kuća od karata;
- kad u potaji brojimo srebrnjake, dobivene prodajom i predajom prijatelja, pa se čudimo kako nas srebrnjaci žuljaju kao kamen o vratu;
- kad pod drugima jamu kopamo, zaboravljajući poslovicu: »Tko pod drugim jamu kopa sam u nju pada«, pa se vrpeljimo u toj jami;
- kad nam dobro idu računске radnje, najbolje zbrajanje, a oduzimanje samo kad se drugih tiče, množenje pak kad se umnožava vlastito dobro; jedina računska operacija koju ne poznajemo jest dijeljenje, jer drugomu nikad ništa ne dajemo (osim ako ga treba potkupiti da bismo dobili više ili ako se treba riješiti smeća);
- kad smo mi središte svega i sviju, i tko »ne padne da nam se pokloni«, njega treba maknuti ili smaknuti;
- kad ismijavamo smjelost;
- kad drskost smatramo hrabrošću;
- kad smo ptica kukavica;
- kad nemamo snage uljudno reći »tri čiste«;
- kad gledamo stalno što će drugi reći zaboravljajući Danteovu »*Lascia dir le genti*«;
- kad svoj obzor omeđujemo mjestom na kojemu stojimo;

- kad podliježemo pohlepi za poslom, koja je gora od pohlepe za blagom;
- kad bježimo od posla kao vrag od tamjana;
- kad nikomu ne vjerujemo i u svakoga sumnjamo, zaboravljajući da je bolje biti i prevaren nego krivo posumnjati;
- kad padamo u beznade s povodom ili bez povoda zaboravljajući da se od nade živi;
- kad nam zlatno pravilo: »Ne čini drugomu što nećeš da drugi čini tebi«, »Čini drugomu što želiš da drugi čini tebi« nije zlatno.
- kad smo nesposobni ili nevoljni voljeti Drugoga i drugoga, osim sebe samoga;
- kad uslugu činimo samo za protuuslugu;
- kad zaboravljamo da je nervoza najpriljepljivija;
- kad se ne umijemo kloniti osoba koje iscrpljuju ako im već ne možemo pomoći;
- kad se ne znamo osloboditi krpelja u doslovnom ili prenesenom smislu;
- kad smo ovisnici o prekomjernom gledanju televizora, sjedenju za računalom, dugim poglavito večernjim razgovorima na koje silimo sebe i druge;
- kad oštrimo lakte a tupimo glavu;
- kad u razgovoru sa sugovornikom ne pitamo kako on, nego samo govorimo kako mi;
- kad zaboravljamo da je odgovaranje na pismo – ako želimo održati dopisivanje i ako nam je ono moguće – oblik ljubavi prema bližnjemu;
- kad se svijamo pod teretom rokova koje smo si sami naprtili povrh onih koje su nam drugi nametnuli zaboravljajući da su rokovi rokovi;
- kad mislimo da moramo za života napraviti sve što smo naumili i što se očekuje od nas, smećući s uma da Bog živi i da će on dovršiti ono što mi ne završimo, ako bude htio i kada bude htio i po kome bude htio, i da svoj radni stol možemo vazda i smjesta ostaviti, jer što je na njemu ostalo na Božjem je dlanu ostalo;
- kad zaboravljamo da je najpreče zdravlje;
- kad se ni za koga ne zauzmemo zaboravljajući stav »Tko se ne izloži taj se ne založi«;
- kad tražimo kruha nad pogačom, pa ostanemo i bez kruha i bez pogače;

- kad hoćemo napraviti posve savršeno djelo zaboravljajući da čovjek to ne može učiniti, pa ne napravimo djelo koje nije ni savršeno ni nesavršeno;
- kad vjerujemo da se samo skupnim poslom može ostvariti s(a)vršen ishod, a zaboravljamo misao »Radom u skupini može se načiniti dobar posao, no savršeno djelo može učiniti samo pojedinac«;
- kad s vragom tikve sadimo pa nam se razbijaju o glavu;
- kad danomice satima »adoriram« (»obavljamo klanjanje«) pred računalom zaboravljajući riječi Pisma: »Bogu se jedinom klanjaj«;
- kad zahvaljujući mogućnosti ispravaka i dopuna na računalu ne pišemo ništa konačno i dotjerano te ubacivanjima rastačemo skladan slog skoro ništa ne završavajući;
- kad se prepuštamo pogreškama s uvjerenjem da će ih računalo već ispraviti, zaboravljajući da se ta navika može prenijeti i na život;
- kad postajemo napeti za računalom kao tjerani bičem;
- kad ne damo očima da vide svijet, osim preko ekrana računala i televizora;
- kad život uopće ne gledamo golim okom, nego samo »očalama« novina, televizije, radija, ili, kako se to veli, »medija« pa živimo ne stvarni, nego papirnati, ekranski, valovski ponuđeni ili čak nametnuti nam, konfekcijski život;
- kad odbijamo sveto naučiteljstvo, ali se bespogovorno pokoravamo javnom mnijenju zaboravljajući riječi prof. Schaschinga: »Naučiteljstvo Crkve ljudi su zamijenili javnim mnijenjem«;
- kad ne odolijevamo pomodarstvu protivnu etici i estetici;
- kad ne uspijevamo pronaći kutić i trenutak da načas budemo sami sa sobom;
- kad se krećemo samo na kotačima;
- kad niti znamo društvoovati niti umijemo samovati;
- kad su nam laktovi najdjelatniji i najrazvijeniji dio tijela;
- kad grubost i neotesanost, svoju dakako, smatramo vrlinom zaboravljajući riječi bl. Ivana XXIII: »Uljudnost je osnovni oblik ljubavi prema bližnjemu«;
- kad sami bogati silimo susjede koji to nisu da nam ustupe, prodađu ili na neki način predadu što imaju zaboravljajući biblijsku povijest o pohlepi kralja Ahaba za vinogradom susjeda Nabota;
- kad se širimo milom ili/i silom na štetu bližnjega i slabijega;

- kad smo škrstice vremena zaboravljajući stav: »Darovano vrijeme nije izgubljeno vrijeme«;
- kad smo rasipnici vremena zaboravljajući da je nakon milosti vrijeme najveći dar;
- kad u posudu vremena nastojimo natiskati više sadržaja nego može primiti njena zapremnina pa prsne posuda i sadržaj se raspe kao pijesak, a s njime i mi;
- kad u svemu tražimo sigurnost zaboravljajući molitvu:
»Daj mi slutnju
dao si mi sve«;
- kad brak pretvaramo u mrak;
- kad preuzimamo nove obveze ne izvršivši stare;
- kad smo ovisnici pokretnih telefona ne mogavši ni časa biti »bez veze«;
- kad nam je zatrpanost, napetost zapravo postala ovisnost bez koje ne možemo;
- kad ne poznajemo slasti dosade;
- kad ne možemo nikoga vidjeti ispred sebe;
- kad svu zaslugu i čast prisvajamo sebi, a ne dijelimo je s prijateljima, suradnicima i dobrotvorima, zaboravljajući riječi Jurja Križanića caru Alekseju: »Promičući čast svojih suradnika, boljara, najviše pridonosiš svojoj časti, care; brinući se za njihovu čast unapređuješ svoju čast, care«;
- kad se ne zamislimo nad Križanićevim riječima: »Svjetovna kraljevska mudrost nalazi se u ovim dvjema riječima: poznaj samoga sebe i ne vjeruj inorodnicima«;
- kad, došavši na javnu dužnost, tražimo privatnu korist zaboravljajući onu dubrovačku mudrost: »*Obliti privatorum publica curate*«;
- kad nam je sva želja pošto-poto ne imati neprijatelje, a zaboravljamo da Isus nije rekao da ne smijemo imati neprijatelje, nego je odredio kako se prema njima odnositi: »Ljubite neprijatelje«;
- kad nismo s drugima u miru držeći se riječi Pisma: »Budite sa svima u miru koliko je do vas«;
- kad se grčevito držimo nečega za što nismo ili nekoga komu kao i sebi samo štetimo;
- kad sve što činimo grčevito činimo, da smo kao jedan grč zaboravljajući da time grčimo mišiće i žile, a srce je mišić i ima vjenčaste (koronarne) žile pa ih stišćemo;

- kad smijeh ostavljamo samo za priliku kad čujemo ili pročitalo kakvu dosjetku ali sami ga nikad ne stvaramo zaboravljajući izreku: »Smijeh je zdrav«;
- kad ne umijemo kroza smijeh izreći tvrdnu riječ, ukor ili opomenu zaboravljajući riječ pokojnog biskupa Đure Kokše: »Nema tako teške i neugodne stvari koju ne bismo mogli drugomu u lice reći kroza smijeh i u šali«;
- kad hodamo svijetom kao »vitezovi tužnog lica« zanemarujući liječničku pomoć ako nas je potištenost (depresija) načela ili osvojila;
- kad smo nevjerni Tome koji vjeruju samo svojem dodiru i osjetu i lišavamo se slutnje i devetoga blaženstva: »Blaženi koji ne vide a vjeruju«;
- kad sve kretanje svodimo na miješanje karata;
- kad se više ne služimo dvjema nogama nego s četiri kotača, zaboravljajući riječi liječnika: »u duboku i razmjerno zdravu starost dolazi se pješice«.
- kad u sebe uvlačimo, a u druge ispuhujemo duhanski dim;
- kad ne poštujemo signale umora, zaboravljajući riječ liječnika pokojnog Borivoja Lipovca: »Ništa ne škodi toliko srcu kao nastaviti raditi umoran«;
- kad smo opori, osorni i opaki prema djetetu, ženi i starcu zaboravljajući stav: »Tko je grub prema djeci, ženama i starcima nije dobar čovjek, pa makar mu oni dali povoda i razloga za takvo ponašanje«;
- kad se hvatamo svega što naiđe ili što nam mametnu, što od nas traže ili sami od sebe tražimo, a zaboravljamo da je sve izbor, izbor zvanja, izbor poslanja, izbor prijatelja, izbor bračnog druga, izbor svakoga trenutka...;
- kad se ne odričemo ničega zaboravljajući da je odricanje naličje slobode;
- kad ne poštujemo svoju nosivost zaboravljajući da brod koji se prkrca preko crte koja ga obrubljuje tone;
- kad ne poštujemo godine;
- kad srljamo u ralje pogibelji;
- kad odgađamo nelagodne poslove i stalno smo pod njihovim tereotom zaboravljajući stav: »Za trenutak žalosti tisuću dana radosti«.
- kad sijemo sjeme razdora;

- kad sami ne znamo doći k pameti pa nas Bog dovodi k pameti nevoljama;
- kad izmičemo leđa zbog vlastite udobnosti da drugomu pomognemo nositi križ;
- kad se dademo moliti, a sami nikako da »shvatimo« da je drugi u potrebi, da bismo ga mogli uslužiti;
- kad na važnom položaju ništa ne činimo ni za mlade ni za stare zaboravljajući stav : »Kad je čovjek na položaju mlade treba unaprjeđivati, a stare nagrađivati«;
- kad se kukavički bojimo unaprijediti jedne da se ne zamjerimo drugima;
- kad se kao suradnicima okružujemo samo poslušnicima, a ne i stvaraocima;
- kad zapostavljamo sposobne, a promičemo osrednje, zaboravljajući da nanosimo javnom dobru, sebi i svojoj ustanovi povijesnu sramotu i nepopravljivu štetu;
- kad za nasljednika ili suradnika ne uzimljemo sposobnijega od sebe;
- kad ne možemo o drugome prešutjeti loše zaboravljajući stav:
»Ako o drugome ne mogu reći dobro, loše neću.«
- kad drugima govorimo samo ono što žele čuti, kad potvrđujemo kriv, neispravan postupak, kako ne bismo izgubili njihovu naklonost, odnosno stekli si neprijatelje, zaboravljajući da im time zapravo nismo prijatelji, a sami se ogrješujemo o krjepost hrabrosti;
- kad bilo što tražimo ili bilo što odbijamo (časne dužnosti?), zaboravljajući savjet i stav bl. Alojzija Stepinca: »Ništa ne tražiti i ništa ne odbijati – *Nil petere nil recusare*«;
- kad kratimo iskren savjet čovjeku u dvojbi zaboravljajući da je jedno od duhovnih djela milosrđa: »Dvojbenoga savjetovati«;
- kad smo osjetljiva mimoza;
- kad bježimo od poniženja zaboravljajući da poniženje prethodi uzvišenju;
- kad gledamo svisoka na drugoga zaboravljajući Isusa koji se snizio na razinu zemlje perući noge učenicima;
- kad smo majstori frustracije čineći drugomu ono čime ćemo ga onelagoditi, povrijediti, kazniti, osvetiti mu se, frustrirati ga;
- kad vraćamo šilo za ognjilo, milo za drago;
- kad se stalno bavimo samo sobom;

- kad smo oholi zaboravljajući da se čovjeku ne može dogoditi ništa gore od oholosti;
- kad si zamišljamo toliko snažno da imamo neku bolest da se ona onda djelovanjem duše na tijelo i stvori ili kad toliko strepimo od neke bolesti da nas ona onda i snađe, zaboravljajući da misleći snažno na pojedine organe zapravo ih uznemirujemo;
- kad smo prezaokupljeni svojim zdravljem zaboravljajući riječi liječnika: »Čovjek je zdrav dok ne misli o zdravlju«;
- kad strepimo što će biti ako izađe na vidjelo istina o nama, zaboravljajući riječi Evanđelja: »Istina će vas osloboditi«;
- kad zanemarujemo zdravlje zaboravljajući da se zdravlje čuva dok ga imamo, dok se ima što čuvati, a ne početi ga čuvati kad smo ga izgubili, kad nemamo više što čuvati;
- kad se bojimo istine i dvojimo je li uputnije zataškati je ili izići s istinom zaboravljajući riječi Nikole Iljiča Tolstoja, praunuka Lava Tolstoja: »Najbolja je istina«;
- kad se predajemo bijesu ili prepuštamo potištenosti ako tko o nama nešto loše kaže, zaboravljajući stav: »Ako je istina to što kaže miran sam, jer je to istina, ako je neistina opet sam miran, jer ne stoji čime se nabacuju na me«;
- kad živimo samo umjetnim životom otuđenim prirodi zaboravljajući stihove:
»Mi ne vidimo stablo,
osim kad drvo postane papir (novinski);
Ne opažamo kroz prozor cvijet,
osim kroz okno ekrana«;
- kad ne dajemo život za prijatelje zaboravljajući Isusovu riječ:
»Nitko nema veće ljubavi od ove da dade život za prijatelje«;
- kad iznevjerimo prijatelje zaboravljajući Augustinovu misao:
»Prijateljstvo koje je prestalo postojati nikad nije niti postojalo«
- kad patnju smatramo bezvrijednom zaboravljajući da u patnji postoji skrivena vrijednost koja dolazi na vidjelo kad-tad, ako ne na ovom, onda na onom svijetu;
- kad se ljutimo na »čudne«, »bezizgledne«, »nedokučive« Božje puteve zaboravljajući portugalsku poslovicu: »Bog i krivudavim crtama ravno piše«;
- kad se stalno obaziremo natrag, na trag i vraćamo se na raskršća tugujući što nismo pošli nekim drugim putem zaboravljajući stihove:

Ne vraćaj se na raskrižja
I ne maštaj o putu kojim nisi pošao!
Gospod je bio s tobom
I bio bi s tobom;

kad slušamo sve i svakoga samo ne sebe i u sebi Boga, zaboravljajući da smo slika Božja a to znači da je Bog u nama prisutan; kad se za mnogo toga brinemo i uznemirujemo zaboravljajući Isusovu riječ: »Marta, Marta, za mnogo se brineš i uznemiruješ, a jedno je samo potrebno.«;

kad nas sve smeta, jer nam je onaj u oči slagao ne trepnuvši okom, jer nas je onaj krivo sudio, jer je bezobzirno, pače bezobrazno postupio, jer nas je vukao za nos, jer nas je podcijenio, jer nas je precijenio, jer nas je izigrao, jer je pravio od nas budalu, jer nam je išao na živce, jer nas je izazivao, jer nas je htio navući na tanak led, jer nas je htio svesti na svoju razinu, a zaboravljamo na to ravnodušno mahnuti rukom, napraviti »Andrijin križ« nad time, to jest prekrížiti to;

kad zanemarujemo onemoćale roditelje, kad ih guramo u kut, kad im dademo sve samo riječ ne, kad im otuđujemo unučad i tako djecu lišavamo mudrosti starih, a stare radosti mladih;

kad se tjeskobno brinemo o ishodu sadašnjosti i o tijeku budućnosti, zaboravljajući riječi Pisma: »Povjeri Gospodinu svoj put i on će sve voditi«;

kad i sitnice uzimamo k srcu pa ga preopterećujemo bez potrebe;

kad nikako da nađemo mira i spokoja zaboravljajući Isusovu riječ: »Učite se od mene koji sam blaga i ponizna srca... i tako ćete naći spokoj svojim dušama«; a blagost je u tome da prihvaćamo drugoga kakav jest, dakle, istinu o njemu; poniznost je pak u tome da prihvaćamo sebe kakvi jesmo, dakle istinu o sebi; i tako doprinosimo dobrobiti i fizičkog srca.

kad radimo dugo u noć i ustajemo prije zore radi rada, koji na kraju ne ispada bogznakakvim, zaboravljajući riječi Pisma:

»Uzalud vam je ustajati prije zore
i bdjeti dugo u noć;

miljenicima svojim daje u snu« (da bi Bog dao u snu čovjeku, čovjek treba dati Bogu san);

kad su nam mišići napeti kao žica i živci kao struna, a zaboravljamo opustiti ih čim osjetimo za rad nepotrebnu ili prekomjernu, suvišnu napetost;

- kad zaboravimo moliti zaboravljajući da je to skoro isto kao da smo zaboravili disati;
- kad tjeramo istinu bez ljubavi zaboravljajući Pavlovu riječ »provoditi istinu u ljubavi«;
- kad jednostavnost smatramo naivnošću i priprostost slabošću zaboravljajući riječi bl. Ivana XXIII., posuđene od svetih otaca: »Vrhunac mudrosti je biti jednostavan s razboritošću – *simplicem esse cum prudentia*«;
- kad se pretrpavamo ne samo hranom nego i obavijestima (informacijama) zaboravljajući da čovjek jednostavno nije kadar probaviti sve što u sebe sâm nabaca ili dopusti da drugi u nj nabacaju, ne znajući zatvoriti slavine svesvjetskih vijesti koje nadilaze čovjekovu nosivost prilagođenu za uži svijet, pa se želudac grči, a tako i srce;
- kad idemo samo u širinu i razlivenost zaboravljajući da je poplava plitka a u obale smještena rijeka duboka...;
- kad hoćemo što više svega, svačijega, svagda i svugdje, zaboravljajući riječi Pisma: »Pohlepa je izvor svijuzala«;
- kad dajemo prednost količini nad kakvoćom zaboravljajući da mnogo radi tko dobro radi;
- kad posao, dužnost obavljamo površno, tek tako, zaboravljajući stav: »Ako je što vrijedno da se radi, onda je vrijedno da se dobro uradi.«
- kad zaboravljamo ili propuštamo, čim opazimo da smo potrčali stranputicom života svojega, smjesta se vratiti sa stranputice...
- kad... kad... »trčimo stranputicama života svojega i navlačimo na se propast djelima ruku svojih«, kako veli Knjiga mudrosti.

Knjiga Mudrosti dalje veli da Bog nije stvorio smrt. Tko ju je onda dozvao? Biblija veli: čovjek – Adam. Čime? Time što je nestrpljivo posegnuo za onim za što mu je Bog izričito rekao da će ga stajati života. I odonda njegovo potomstvo baštini smrt. I odonda čovjek trči po praočevu primjeru za smrću. Čini čine za koje mu Bog po savjesti, po zdravu razumu, po Pismu, po prijateljima, od kojih je najveći Isus, po rođacima, po knjigama veli da vode u smrt. Čini na neki način što je činio Adam.

»Ne trčite za smrću stranputicama života svojega i ne navlačite na se propast djelima ruku svojih«.

I sada nastavljam čitati »Početak Knjige mudrosti« u časoslovu. Bog će mi oprostiti što sam prekinuo molitvu da bih napisao spoznaju, da ne rečem, prosvjetljenje. Uostalom, nije li i to molitva?

O ideji čovjeka

Glavna ideja mogega života jest ideja o čovjeku, o njegovom liku, o njegovoj stvaralačkoj slobodi, o njegovom stvaralačkom predznačenju... Tema o čovjeku jest već samim tim tema o Bogu. To je za mene glavno.

Tema o središnjosti čovjeka nije bila zapravo čak ni postavljena u patrističkoj i skolastičkoj misli. Ona je postavljena u renesansi i humanizmu. Ali došlo je vrijeme da se drukčije postavi i drukčije riješi tema o čovjeku...

Danas naša misao postaje pesimističnija, utučenija zlom i patnjom svijeta, ali taj pesimizam nije pasivan, ne odvraća se od muke svijeta, nego je prima aktivno i stvaralački ...

Nekad je Feuerbach, nalazeći se na sredini puta, htio prijeći od ideje Boga k ideji čovjeka. Zatim je Nietzsche, koji je dalje pošao, htio prijeći od ideje čovjeka k ideji natčovjeka. Čovjek ne samo da je bio na putu nego je on sebe osjetio kao put, prijelaz.

Sada treba shvatiti na novi način da prijelaz k čovjeku jest prijelaz k Bogu. Upravo je to glavna tema kršćanstva. I filozofija čovječjeg postojanja jest kršćanska, bogočovječja filozofija. Ni za nju nema ništa više od Istine. No Istina nije objektivnost, Istina nije ulaženje objekata u nas, Istina pretpostavlja aktivnost čovječjeg duha, spoznaja Istine ovisi o stupnju zajedništva ljudi, od zajednice u Duhu.

Nikolaj BERDJAJEV

Ja i svijet objekata, Zagreb,

Kršćanska sadašnjost, 1984, str. 151-152.